

1 fu

1

1

1

ut exulte

ms

et

fu

Concord
Liberty

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

1800

APPENDIX
AD CONCORDIAM
LIBERI ARBITRII CVM
GRATIAE DONIS, DIVINA
PRAESCIENTIA, PROVIDENTIA,
PRAEDESTINATIONE, ET
REPROBATIONE.

¶ Doctore Ludouico Molina Primario quondam in Ebo-
rensi Academia Theologiae professore & Socie-
tate IESV autore.

OLYSSIPPONE;
Apud Emman. de Lyra Typographum.
M D LXXXIX.
Cum facultate Superiorum.

Podese imprimir esta Apendix. En Lisboa, 25. de Agosto, 1589.

Jorge Serrão. Ant. de Mendoça. Diego de Sousa.

Imprimase, 30. de Agosto, 1589.

Christophorus.

3
APPENDIX AD CON-
CORDIAM LIBERI ARBITRII
CVM GRATIÆ DONIS, DIVINA
præscientia, &c.

OSTRA de libero arbitrio cum gratiæ donis, præscientiæ, prædestinationeque Concordia vix in lucem prodierat, cum de sanitate nostræ doctrinæ aliqua ex parte à quibusdam, quos prorsus ignoro, dubitatum est. Ratio verò dubitandi erat, quoniam interpositis nonnullis cōsequentibus videbatur Concordia recidere in alias quorundam propositiones, de quibus ferebatur tribunal sanctæ Inquisitionis in regno Castellæ cauissse ne docerentur, do nec te maturius considerata de eis censeretur. Et quanquam dubitationem excitatam, ne inualesceret, cōprimebat approbatio grauissima, quam tria suprema tribunalia, Inquisitionis in Lusitania, regique senatus Castellæ & Aragoniæ tulerant; ne tamen veritati deessem, obiectionibus oppositis ita respondi, vt responsionibus accuratè examinatis, senatus supremus pronuntiaret, nihil prorsus esse cur liber impediatur. Quo iudicio contentus rem totam libenter silentio obruissem, nisi duæ me causæ prorsus coegissent ad responsiones has in lucem produendas. Prima est, quoniam aliqua difficilia, & digna, quæ sciantur, circa materias intricatas, & valde controuersas copiosius in eis declarantur, corroboranturque. Altera est, quia vereor ne ea ipsa, quæ contra Concordiam in Lusitaniam delata sunt, per alias prouincias disseminentur, & nostrum laborem suspectum reddant apud eos, qui defensionem nullam viderint. Eum porro inter respondendum seruabimus ordinem, vt prius quæ obiecta sunt proponamus, deinde verò eis satisfaciamus.

OBIECTIO

OBIECTIO PRIMA.

In hac obiectione referuntur in principio tres propositiones: Prima scilicet, quarta, & quinta, ex his quæ ad Castellæ tribunal delatæ dicuntur.

PRIMA propositio. Deus non omnes actus bonos morales prouidit in singulari, nec prædefiniuit, ut fierent hic & nunc: sed solum prouidit Deus illos determinandos à libero arbitrio creature.

Quarta propositio est. Aliqua bona fiunt in tempore à nobis, quæ non sunt prouisa à Deo.

Quinta propositio. Deus non prouidit, nec determinauit numerum omnium rerum singularium, verbi gratia, boum, & formicarum, &c.

Deinde sic additur. Harum propositionum doctrinam docet libri autor q. 22. art. 4. pag. 379. ubi ait: Illud igitur in primis nulla ratione admittendum est, effectus omnes, qui in hoc mundo eueniunt, prouisos esse à Deo, ut ita fieret, præparasseq; illis causas, ut ita euenirent, voluisseq; voluntate, vel efficaci, vel absoluta, ut ex certis causis euenirent. Propositionum, inquam, doctrinam his verbis docet: nam qui asserit, non omnes effectus prouisos esse à Deo, asserere videtur, non omnes actus bonos morales prouidisse, ut habetur in prima propositione, & aliqua bona fieri à nobis, quæ non sunt prouisa, ut habetur in quarta: nisi dixerit, se locutum de aliis effectibus, qui actus morales, aut bona opera non sunt: quod apparet non esse auctoris mentem, ex eius doctrinæ inten-

tentione, librique contextu. De actibus enim moralibus præcipuus sermo est, & de operibus bonis: & cum effectus aliarum quoque rerum videatur comprehendisse, & hos dicat non esse prouisos à Deo, consequitur sensisse, numerum omnium rerum singularium non esse prouisum, nec determinatum à Deo, ut habetur in quinta propositione.

Responsio.

IN primis verba mea nullā harum propositionum continent sub terminis, quibus referuntur, ut liquidò constat, nec etiam sub aliis, ut statim patebit.

Non possum deinde non mirari, quod nobis tribuatur ea propositio, quæ asserit, aliquid esse in rerum natura quod in singulari non sit prouisum à Deo, cum eadem ipsa questione 22. art. 1. disp. 2. præsertim à pag. 366. explicatis variis ordinibus diuinæ prouidentie, copiose ostenderim omnia vniuersim, tam bona quam mala, etiam in singulari, cadere sub diuinam prouidentiam; & id quod vnum ordinem egreditur, relabi in alium eiusdem diuinæ prouidentie. Atque ut aliqua referam, pag. 370. initio. §. penultimi, hæc habeo. Cum ex vna parte diuina prouidentia tam copiose ac dilucidè splendeat in toto hoc vniuerso, atque in singulis quibusque minutissimis illius partibus. Legatur ea disputatio. Accedit, quod art. 2. sequenti pag. 374. satis manifestè idem cum D. Tho. docui, explicauit, & de fide esse ostendi. Et art. 3. sequenti cum eodem. S. Doctore asserui, Deum immediatè prouidere omnibus vniuersim rebus, si diuina prouidentia spectetur quoad rationem ordinis rerum in suos fines, in quo ratio formalis diuinæ prouidentie consistit. Si verò spectetur quoad executionem eius ordinis (quod ad gubernationem spectat) non ita immediatè, quāsi causas secundas excludat; quin potius causarum secundarum interuentu multa producere ac gubernare, ut inferiora per superiora, quod ad splendorem diuinæ maiestatis, bonitatis, potentieq; spectare dixi.

Præterea, ad rem magis accedendo, fatetur autor obiectionum, si de actibus peccatorum ibi loquar, & non de actibus bonis moraliter, cessare omnia quæ mihi per consequentias imponit: at profectò, quicquid causetur, luce clarè constat, me non de bonis actibus moralibus, sed de peccaminosis, & effectibus quibusdam fortuitis, qui in poenam peccati primi parentis, aut aliorum peccatorum in hoc mundo à Deo interdum permittuntur, fuisse locutum. Tum quia id est de quo art. 2. precedente pag.

375. §. penultimo promiseram me dicturum eodem illo art. 4. quem citatum etiam quoniam, post illa mea verba quae retulit, pag. 379. subieci continuo quae sequuntur: | quae omnia Caietanus hoc loco ponit tanquam certa & indubitata. Item cum providentia non aliud sit, quam ratio ordinis mediorum in finem in mente divina ex aeternitate existens, cum proposito talem ordinem exequendi, ut art. 1. ex D. Tho. communique doctorum sententia diximus; effectum aliquem prouisum esse à Deo, ut ex suis causis eo modo eueniat, quo re ipsa euenit, nihil aliud est, quam Deum sua providentia illam intendisse ut finem, atque ut eo modo eueniret, preparasse illi media & causas ex quibus ita emanaret: id autem asserere de actibus peccatorum, quos inter effectus reales qui in hoc mundo sunt computandos esse constat, planè blasphemum, errorque esset manifestus in fide, ut. q. 14. art. 1. à disput. 30. aperte est demonstratum. Vbi cum Augustino dicebamus, ea ratione actus peccatorum non tribui Deo, quia licet ad eos cooperetur tanquam causa universalis, suaeque providentia contulerit homini liberum arbitrium à quo emanant, non tamen eo fine hominem liberum fecit, aut cum eo cooperatur, ut peccaret, sed ut studiosè ageret, manente tamen libertate ad peccandum: idque, tum quia id natura ipsa rerum habebat: tum etiam ut studiola operatio illi in laudem, honorem, & meritum cederet, ut saepe dictum est. Vnde quia actus peccatorum abusus sunt liberi arbitrij, denatioque ab eo fine ad quem nobis Dei providentia collatum est: ideo non Deo, sed nobis tanquam effectus proprii tribuuntur. Nullo ergo modo dicendum est, actus peccatorum effectus esse divinae providentiae, à Deo esse prouisos ut ita fierent, aut Deum preparasse illis causas ut ita fierent. Licet enim causam eorum preparauerit, nempe arbitrium ipsum à quo fiunt; non tamè ut ita fierent, se potius ut fierent contrarij actus: motus enim abutimur causis ad actiones, quae nostra nequitia est, ad quas nobis à Deo non sunt collatae, & ob eam causam peccamus. | Ecce continuatam orationem post verba illa, quibus ductus autor obiectionum, ut tres illas propositiones nobis imponat, asseuerat, loqui me de actibus bonis moraliter. Leguntur etiam quae sequuntur usque ad initium pag. 382. & comperietur de nullis aliis actibus aut effectibus me fuisse locutum, quàm de iis de quibus paulo ante dixi: idque disputationi quam cum Caiet. susceperam inserviebat, ut ex iis, quae circa sequentem propositionem dicam, apertum erit. Vnde prorsus ignoro quoveritatis colore adiecta fuerint quae sequuntur: | Quod apparet non esse auctoris mentem, ex doctrinae intentione, librique contextus de actibus enim moralibus precipuus sermo est, & de operibus bonis. |

Denique quavis quae hactenus dixi sint satis, illud adhuc adiciam, latum discrimen

discrimen esse inter haec duo, divinam providentiam non esse circa aliquem effectum, aut de aliquo effectum; & divinam providentiam non intendisse aliquem effectum: itémque longè diversa esse, aliquos effectus non esse prouisos à Deo ut ita fierent, preparasse illis causas, ut ita eueniret, aut voluisse voluntate, vel efficaci, vel absoluta, ut ex certis causis orirentur. Secundum enim significat, Deum sua providentia eos effectus tanquam fines suarum causarum intendisse, atque ex intentione, ut illi in particulari fierent, condidisse causas ex quibus fiunt: primum verò id non significat, sed abstrahit à quouis modo divinae providentiae. Rursus primum est erroneum, cum nullus prorsus sit effectus, qui divinam providentiam subterfugiat: secundum est orthodoxum, cum impium sit asserere, actus peccatorum intendi à divina providentia. Attendere ergo debuit autor obiectionum, ne art. 1. disput. 2. & art. 2. & 3. paginis supra citatis, quibus in locis ad omnes omnino effectus actusque, siue bonos siue malos, divinam providentiam extendi docui, locutum fuisse de Dei providentia absolute, siue ea res prouisas intenderit tanquam fines, illisque preparauerit causas eo fine ut essent, siue non: at in loco vnde ea verba desumpsit, quae illi offenderunt, me non examinasse, utrum omnes effectus prouisi essent à Deo absolute, sed utrum prouisi essent ut ita fierent, quasi sua providentia intenderit ut fierent, atque eo fine, ut illi in particulari essent, causas ex quibus orirentur preparauerit; quò in loco ex hoc genere providentiae cum Augustino excepi actus peccatorum, itémque nonnullos effectus fortuitos, qui in poenam peccati primi parentis, aut etiam aliorum peccatorum à Deo interdum permittuntur, non verò actus bonos morales. Quae omnia perspicua sunt, tum ex iis, quae de eiusmodi fortuitis effectibus art. 2. pag. 375. §. Penult. dixi, ubi ad art. 4. copiosorem distuli sermonem. Tum ex iis ipsis verbis meis, quae ab ipso referuntur: cum enim dixissem. | Illud igitur in primis nulla ratione admittendum est, effectus omnes, qui in hoc mundo eueniunt prouisos esse à Deo |, non ibi substini, sed ulterius progressus continenter addidi | ut ita fierent, preparasseque illis causas, ut ita eueniret, &c. | Autor verò obiectionum sic aduersus me est argumentatus, quasi sola illa priora verba protulissem, nec persequentia ea contraxissem. Adde, quòd idem constat ex iis quae continuo post ea ipsa verba subiunxi, & paulò ante retuli.

O B I E C T I O II.

Tertia propositio. Deus praesciuit me locuturum, non quia praedefiniuit, ut ego loquerer, sed quia ego eram locuturus, ideo praesciuit me locuturum.

Huius propositionis doctrina habetur. q. 14. art. 13. disput. 49. pag. 322. Vbi sic scribitur. Non ideo liberum arbitrium creatum facturum esse hoc potius quam oppositum, quia Deus id præsciuit, sed è contrario, ideo Deum id præsciuisse, quia liberum arbitrium pro sua innata libertate, id erat facturum. Et in margine scriptum est clarius: Liberum arbitrium creatum non ideo effecit hoc vel illud, quia Deus id præsciuit, sed ideo Deus præsciuit, quia ita liberè erat facturum. Et in. q. 22. art. 4. pag. 384. cum loqueretur de conciliatione euitabilitatis effectuum liberorum cum Dei providentia, caput eius rei esse dicitur: Quia non ex eo quod Deus præsciret effectus ita euenturos esse, ideo euenirent, sed è contrario, quia illi pro libertate arbitrij ita sunt euenturi, Deus id præsciret. Inter propositionem & libri autorem hoc tantum est discriminis, quod autor libri in communi loquitur de quocunq; liberi arbitrij opere, cum in propositione de opere locutionis sit sermo, veluti particulari adducto exemplo, ad explicandum, quod generaliter in libro scriptum est.

Et cum autor providentiam, quæ coniunctum habet velle seu voluntatem, excludit ab actibus moralibus: non enim credit (V. G.) me loqui, quia Deus providit me locuturum: consequitur, ut non credat me loqui, quia Deus me loqui voluit, ut habetur in 2. propositione.

Et cum ita excludatur Deus ab operatione libera, ut eam per providentiam non velit, excluditur etiam, ut eius operationis causa non sit, neque determinet voluntatem humanam

nam ad operandum, ut habetur in 6. & 7. propositione. Et re bene perspecta, ex autoris sententia omnes simul propositiones facili opera deduci possunt, cum verè eandem doceant doctrinam.

Responsio.

Antequam ostendam multum discriminis esse inter meam doctrinam, & tertiam propositionem, quæ mihi etià immeritò imponitur, alium locum libenter proferam, ubi id ipsum, quod ex meo libro refertur, multò copiosius assero, atque ex suis principiis deduco. Locus verò est eadem ipsa q. 14. art. 13. disp. 50. statim sequenti, quam totam cum duabus præcedentibus ut legat, rogo lectorem precorque. Ego enim brevitati consulens solum huc transferam partem eam in qua meum pronuntiatum autoritate patrum, doctorumque gravissimorum firmaui. Ea autem sic habet.

Hoc verò, quod ultimo loco diximus, affirmant etiam omnes illi doctores quos disputatione præcedente citavimus. Dum enim asseuerant, libero arbitrio hoc, vel eius oppositum, indifferenter pro innata sibi libertate in futurum eligere, Deum effecturum, ut non aliud ipse ex æternitate præseuerit, manifestè docent, non ideo res esse futuras, quia Deus id præsevit: sed è contrario. In eadem sententia videtur esse ceteri doctores Ioh. Laſſici, quandois, ut verum fatear, contrarium innuere videatur. D. Thomas supra. ar. 8. in responsione ad primum, dum exponit, atque in contrarium sensum reducere conatur, testimonium Origenis mox referendū, quo idem aperte docet.

Idè perspicuè affirmat cōmunis sanctorū Patrū sententia. *Iustinus enim martyr in expositionibus questionū à gentibus Christianis propositarū, in expositione quæst. 58. de prodictione Iudæ & præscientia Dei agēs, ait. Non causa eius, quod futurum est, prænotio; sed quod futurum est prænotio. Neque enim prænotionem sequitur, quod futurum est, sed quod futurum est prænotio. Ita fit ut non Christus prodictionis causa sit, sed proditio causa est Domini prænotionis. Idem dicit esse de præscientia peccati Angelorum & primorum parentum. Quare non loquitur de sola prænotione Christi, quæ homo est; hæc enim non antecessit peccata angelorum & primorum parentum; sed etiam de prænotione Dei, quæ Deus est. Non sumit tamen causam pro vera causâ: res namque non sunt causa præscientiæ Christi, neque enim increata præscientia, quam habet

quatenus

D. Bonaventura.
Richardus.
Scotus.
Ocham.
Gabriel.
Gregorius.
syluester.
Briedo.
Albertus Pighius.
Andreas à Vega.
Altissiodorensis.
Gilbertus.
Quidam Angli.
Antonius Cordubensis & alij, locis pag. 116. citatis.
* Iustinus martyr.

quatenus Deus est, nec creata futurorum contingentium, quæ prædictus est quatenus homo, à rebus ipsis desumitur: sed loquitur de ratione quare illa sit, quatenus respectus rationis, quem scientia diuina habet ad res quas nouit esse futuras, pendet ex eo quod illæ ex suis causis sint futuræ, ut explicatum est.

Origenis

Origenes quoque libro. 7. in Epistolam ad Romanos, in illud capit. 8. Quos præsciuit & prædestinauit, ait. Non propterea erit aliquid, quia id scit Deus futurum: sed quia futurum est, scitur à Deo antequam fiat. Nam etsi (verbi gratia) singamus, Deum non præscire aliquid, futurum sine dubio erat, quod ita, ut puta Iudas proditor factus est, & hoc ita futurum prophetæ prædixerant. Non ergo quia prophete præfixerunt, idcirco prodidit Iudas, sed quia futurus esset proditor, ea quæ illi propositi sui nequitia gesturus erat, prædixerunt prophetæ: cum utique Iudas in potestate habuisset, ut esset similis Petro, aut Iohanni, si uoluisset, sed elegit pecunia cupiditatem magis quam apostolici consortii gloriam: & hanc eius voluntatem præuidentes prophetæ, librorum tradiderunt monumentis. Ut autem scias non in præscientia Dei unicuique salutis causam poni, sed in proposito & actibus suis, vide Paulum verentem, ne forte cum aliis prædicauerit, ipse reprehensus efficiatur, macerare corpus suum, & subicere seruituti.

Damascenus in Dialogo aduersus Manichæos, Quod præscientia (inquit) diabolo minime causâ fuerit cur malus fue rit, hinc constat. Nam nec medicus, dum futurum morbum prænoscit, morbo causam affert. Verum morbi quidem causa in præpostera, & immoderata vitæ ratione consistit: at ut edici prænotio is ipsius argumentum est: prænotionis autem causa hæc est, quod ita futurum erat.

Chrysostomus homil. 60. in Matth. super illud Matth. 18. Vt mudo à scandalis. Non quia futura (inquit) scandala prædixit, idcirco euenient: sed quoniam omnino ventura erant, idcirco prædixit. Non enim fierent, si nollet ea excogitare nequam homines, atque pestiferi: quod si ventura non fuissent, nec ipse futura prædixisset. Ventura verò erant, quia multi erant grauiter ægrotantes qui noluerunt non agere malignè, & ipse, quod futurum erat, prædixit. Sed si illi curati fuissent, quispiam diceret, ac nemo esset qui scandala faceret, nonne hic sermo falsitatis crimine teneretur? Certè si curari, sanarique omnes uoluissent, non dixisset necesse est scandala venire. Sed qui sua sponte incurabiles futuros prospiciebat, idcirco ventura omnino prædixit.

Hieronymus in illud Isaiæ. 16. Hoc verbum quod locutus est Dominus ad Moab. Non (inquit) quod præscientia Dei causam vastitatis attul-

tul-

tulerit, sed quod vastitas futura Dei maiestati prænota sit. Et in prin. cap. 26. Hieremiæ. Non ex eo quod Deus scit futurum aliquid, idcirco futurum est: sed quia futurum est, Deus nouit, quia præsciens futurorum. Itè in illud Ezechiel. 2. Et dices ad eos, & c. sic ait. Non quia illa ventura cognoscit, necesse est nos facere quod ille præscit: sed quod nos propria voluntate sumus facturi, ille nouit futurum, quia Deus est. Tertio quoque libro dialogi aduersus Pelagianos. Nō idcirco peccauit Adā, quia Deus hoc futurum nouerat: sed præsciuit Deus, quāsi Deus, quod ille erat voluntate facturus.

Aug.

Augustinus, 5. de Civitate Dei, cap. 10. Neque enim (inquit) idcirco peccat homo, quia Deus illud peccatum præsciuit: imò idcirco non dubitatur ipsum peccare, cum peccat, quia ille, cuius præscientia falli non potest, non fati, nō fortunam, non aliquid aliud, sed ipsum peccatum esse præsciuit, qui si nolit, omnino nō peccat, sed si peccare noluerit, etiā hoc ille præsciuit. Et de prædestinatione, & gratia, cap. 15. vel quicumque autor illius operis erit, si dicitur, iam Pharaonē nō potuisse mutari, quia eum præsciuerat Deus nō esse mutandū. ResponDETUR. Dei præscientiā nō cogere hominē ut talis sit, qualem præsciuit Deus: sed præscire talem futurum, qualis futurus est, quantum eum non sic fecerit Deus.

Cyrillus lib. 9. in Ioannem. cap. 10. Quoniam (inquit) ita nonnulli spiritus te facturi erant, idcirco præsciens Spiritus sanctus futura prædixit.

Leo pp.

Leo primus, sermone. 16. Nō impias furcivū man⁹ immisit in se Domin⁹, sed admisit, non præsciendo, quod faciendum esset, egit ut fieret.

Ex dictis, tam hac quàm præcedentibus disputationibus, satis, ut credo, est manifestum, quānam ratione libertas arbitrij nostri, contingentiaque rerum cum diuina præscientia cohereant. Cum enim res, quæ à nostro arbitrio emanant, aut ab eo pendent, non idcirco sint futuræ, quia à Deo præcognoscuntur futuræ: sed è contrario, idcirco à Deo præcognoscuntur hoc vel illo modo futuræ, quia ita pro libertate arbitrij sint futuræ, quod si cōtrario modo, ut possunt, essent futuræ, cōtrario etiā modo, & nō eo quo re ipsa sciuntur, præcognoscerentur ex æternitate futuræ: imò verò cum sciētia, quā Deus absolute nouit has vel illas res esse futuras, nō sit causa rerum, quin potius, posito ex libera determinatione voluntatis diuinæ hoc ordine rerum quem cernimus, perinde à suis causis (ut Origenes, & alij patres adnotant) effectus eueniant, à naturalibus quidem naturaliter, à liberis liberè & in vtranuis partem contingenter, ac si in Deo nulla esset præscientia circa euentus futuros: sit planè, ut præscientia Dei, per quam ob infinitam omnique ex parte illimitatam perfectionē & acumen sui intellectus certò penetrat quid cause liberæ posite in quocumque ordine rerum sint facturæ, cū re ipsa, si velint, possint cōtrarium efficere,

Aug.

efficere, nullum omnino præiudicium libertati arbitrii & contingentia rerum afferat; sed perinde, existente etiam eadem scientia, libertas arbitrii, rerumque in utraque partem contingentia salva maneat, ac si talis præscientia non esset. Id quod, præter Boetium quinto de Consolatione prosa vltima, & multos alios, Augustinus tertio de Libero arbitrio, cap. 4. cum Euodio disputans egregie docet. Cum Euodius ab Augustino peteret, qua nam ratione præscientia Dei & liberum arbitrium humanum consentirent; quandoquidem quod Deus futurum præscit, id utique necessario fieri debeat, ait Augustinus. Vnde tibi videtur aduersum esse liberum arbitrium nostrum præscientia Dei? Quia præscientia est, an quia Dei præscientia est? Euodius, Quia Dei potius, Augustinus. Quid ergo, si tu scires peccatum esse aliquem, non esset necesse ut peccaret? Imò necesse esset ut peccaret. Non enim aliter esset præscientia mea, nisi certa præscirem. August. Non igitur quia Dei præscientia est, necesse est fieri quæ præsciuerit, sed rantiomodò quia præscientia est; quæ si non certa præscit, utique nulla est. Euodius, consentio. Sed quorsum ista? Tunc August. Quia, nisi fallor, non continuo tu peccare cogeres quem peccatum esse præscires, nec ipsa præscientia tua peccare eum cogeret, quanuis sine dubio peccaturus esset: non enim aliter id futurum esse præscires. Sicut itaque non sibi aduersantur hæc duo, ut tu præscientia tua noueris, quod alius sua voluntate facturus est; ita Deus neminem ad peccandum cogens, præiudicat tamen eos qui propria voluntate peccabunt. Cur ergo non iudicet iustus, quæ fieri non cogit præscius? Sicut enim tu memoria tua non cogis facta esse, quæ præterierunt: sic Deus præscientia sua non cogit faciendæ, quæ futura sunt. Et sicut tu quædā, quæ nosti, meministi, nec tamen quæ meministi, omnia fecisti: ita Deus omnia, quorum ipse autor est, præscit, nec tamen omnium, quæ præscit, ipse autor est. Quorum autem non est malus autor, iustus est ultor. Hinc ergo iam intellige, quia iustitia Deus peccata puniat, quia, quæ nouit futura, non fecit. Nam si propterea non debet retribuere supplicium peccantibus, quia præiudicat peccaturos, nec recte facientibus debet præmia retribuere, quia & recte facturos nihilominus præiudicat. Imò verò fateamur ad præscientiam eius pertinere, ne quid eum lateat futurum, & ad iustitiam, ut peccatum, quia voluntate committitur, ita iudicio eius impune non fiat, sicut præscientia non cogitur fieri. Hæc Aug.

Legerat hæc omnia autor obiectionū, viderat propositionem nostrā non modò sententiā esse doctorū, quos supra in margine citauimus, sed à Iustino etiā martyre, Origene, Damasceno, Chrysostomo, Hieronymo, Augustino,

Augustino, Cyrillo, & D. Leone verbis disertissimis afferi, & tamen huic veritati sese opposuit. Illum ego iudicē cōpello, æquū ne sit contēdere, ut propter propositionem vnā, de cuius veritate in Regno Castellæ est dubitatum, damnetur tot Doctorum, & grauissimorum patrum sententia, nullo interim aut ex scripturis sacris, aut ex Ecclesiæ definitionibus allato testimonio: maximè cum hoc patrum assertum tum cum experientia ipsa, tum cum Dei potentia ac sapientia mirabiliter eueniat. Cum experientia quidem, quoniam quicquid experitur, diuina præscientia nihil obstante, in sua potestate esse non agere id quod agit, atque aded efficere ut, quod agit, non existat. Cum diuina verò potentia ac sapientia, quoniam quemadmodum ad Dei omnipotentiam spectat posse condere creaturas libero arbitrio præditas, suarumque actionum dominas: ita ad eiusdem sapientiæ magnitudinem pertinet eas, ob illimitationem sui intellectus, eminentissimumque cognoscendi modum, sic comprehendere, ut ex omni æternitate in seipso, & in illis penetret quid illæ pro sua libertate sunt facturæ ex hypothesi, quod eas velit condere in hoc vel illo rerum ordine, cum his vel illis auxiliis, in his vel illis occasionibus, aliisque loci, temporis, ac rerum circumstantiis, sciturus tamen oppositum, si quemadmodum pro sua libertate possunt, oppositum essent facturæ. Iam verò negata huius nostri pronuntiati veritate, tollitur omnino modus conciliandi liberi arbitrii libertatem, rerumque contingentiam cum diuina præscientia; quod fuit in causa ut non aliunde id sancti patres præstare tentarent, quam ex hoc ipso capite, ut patet ex eorum citatis testimoniis, atque iis, quibus eodem art. 13. disputat. 23. copiose arbitrii libertatem demonstraui. Adde, non aliter, quam retenta huius pronuntiati veritate, defendi posse, peccata nostra verè esse peccata, ac iuste à Deo puniri: itemque nostra bona opera sic Dei dona esse, ut simul sint merita nostra, in illisque premio afficiendis vnà cum misericordia iustitiam quoque elucere. Profecò si à communipatrum pronuntiato discedatur, periculum erit ne hominis libertas ruat. Nam eo sublato, nec arbitrium liberum cum Dei præscientia, prouidentia, prædestinatione, & reprobatione congruenter componetur sine magno errandi in fide periculo, nec quisquam aliquid adducet, quo sibi ipsi, ne dum aliis satisfaciatur.

Ut autem obiectionum autor intelligat, quàm immeritò mihi tribuat tertiam propositionem, attendat, inter meum, imò sanctorum patrum pronuntiatum, & prædictam propositionem non hoc tantum esse discrimen (ut ad augendam, si qua in me esset, culpam, ipse subiungit) quod

quod i ego in meo libro de quavis actione liberi arbitrij loquar, in tertia verò propositione de solo actu locutionis sit sermo; sed hoc aliud, iique apertissimum, quod in præfata propositione sunt hæc verba: *No quia prædefiniuit, ut ego loquerer*, quæ in causa sunt, ut ea malè sonet, & de eius in re graui veritate merito possit dubitari; falsum enim proculdubio asseruit, qui illam protulit, si existimauit (quod ipse viderit) non esse necessariam Dei prædefinitionem ut quis loquatur. At ego dum commune sanctorum patrum pronuntiatum affirmavi, nequaquam negui, quin potius apertissime asserui prædefinitionem seu prædeterminationem liberam voluntatis diuinæ ad singulas actiones earum secundarum, non modò supernaturales, sed etiã naturales necessariam esse, verèq; esse causam iuxta modum statim explicandam, ut cõstat, tum ex toto nostro libro, tum ex iis quæ dixi disput. 50. paulò antè citata, quæ legenda est præsertim à pag. 333. 6. His ita explicatis, & 6. sequenti: ubi propositis tribus effectuum seu actionum creatorum generibus, manifestè assero, ad omnes prorsus, ut sint, requiri liberam diuinæ voluntatis prædefinitionem, seu prædeterminationem.

Quanta autè & qualis prædefinitio, determinatioue voluntatis diuinæ necessaria sit ad singulos effectus, actionesque, quæ in hoc mundo sunt, definitum quidem non est à sancto Officio regni Castellæ: quare operæ pretium erit, si non nihil de hoc dicamus (facit enim ad rem nostram) quando id præstare possumus sine villo inobediendi periculo, maxime cum illius tribunalis mandata nos hinc nequaquam obligent.

Et quidem doctores Hispani qui à viginti annis scripserunt, cum rerum difficultates merito plus persequi voluerint, quàm ante nostra tempora fieri cõsueuerat; nec tamen inuenerint modum, quo Deus ex sua æternitate, salua arbitrij nostri libertate rerumque contingentia, certissimam de futuris scientiam habuit; tales Dei Opt. Max. ad eius præscientiæ certitudinem, nec non prædestinationis, quæ ex eadem præscientia, quam includit, certa est, tales, inquam, prædefinitiones, prædeterminationesque ad singulos actus voluntatis humanæ exercendos inuenerunt, ut libertatē nostrā de medio tollere, ac rem de solo titulo facere videatur.

Porro ut ab exemplo tertiæ propositionis non recedamus, triplicem, quod ad rem præsentem attinet, distinguere possumus locutionis actum. Primum, in differentem, aut simul etiam moraliter bonum. Secundum, peccaminosum, qualis fuit trina Petri negatio. Tertium, supernaturalem ac simul meritorium, qualis est fidei confessio in tormentis ad finem vique vitæ; quæ martyrem efficit.

Et

Et quidem si de indifferēte locutione sermo sit, esto illa moraliter bona reddatur ex relatione ad honestam recreationem per quendam alium actum voluntatis, in quo tamen eliciendo parua aut nulla sit difficultas, consuebitur profectò autor obiectionum, ad illam exercendam satis omnino esse prædefinitionem eam, quæ Deus præuidens per suam naturalem ac mediam scientiam me ad honestam recreationem hinc & nunc pro mea libertate locuturum ex hypothēsi, quod me creare velit in eo rerum ordine, quo re ipsa creauit, ex sua æternitate statuit ac definiuit, & prædictum rerum ordinem condere, & meipsum in eo creare, conferre item arbitrij libertatem, ac ceteras omnes vires ad ita loquendum necessarias, denique concursum suum generalem, quo hinc & nunc mecum ipse cooperaretur. Cæterum his omnibus nihil obstantibus (nisi velis libertatem humanam negare) integrum mihi est in illo ipso instanti constituto, vel non loqui, vel his omnibus donis Dei abutendo, ad malum finem loqui, vel me ad aliud quidpiam longè diuersum agendum applicare. Iam verò quia loqui honeste recreationis gratia, cum sit actus moraliter bonus opusque virtutis, continetur in fine ad quem liberum arbitrium, ceteraque locutionis instrumenta condita sunt, sanè dum Deus prædicto modo præuidit, me hinc & nunc locuturum, statuitque mihi, quæ diximus, præstare, simul etiam voluit voluntate beneplaciti me ita loqui, & in hunc ipsum bonum finem mihi prædicta omnia conferre, semper tamen mihi integrum relinquendo, non ita operari; alioquin nec locutio ista virtus esset, nec meritoria, & si ab homine in gratia existente emanaret.

Si autem sermo sit de locutione, quæ est peccatum, ut de trina Petri negatione, satis proculdubio est eā prædefinitio, quæ Deus misericorditer Petrum creare voluit in eo rerum ordine, in quo vique ad vitæ finem vixit, conferreque illi potentias omnes, concursus, auxilia, & dona alia, quæ contulit, præuidendo, per mediam scientiam, antequàm illum ita creare statueret (ex hypothēsi tamen quod eum sic creare vellet) Petrum dum ad ea temporis momenta deueniret pro sua libertate, tentationis difficultate pressum, magistrum suum negaturum, cum posset non negare. Porro quanuis concedendum sit, Deum præfinituisse conferre illi suum generalem concursum sine quo elicere non potuit liberos illos negationis actus, atque adeò cum eodem Petro ad tales actus tanquam causam vniuersalem cooperari; itémque statuisse prædictos actus in fines optimos permittere, & quod hinc sequitur, hanc ipsam actuum negationis permissionem, & superiora omnia ut à me explicata sunt Deum ex æternitate

nitare

nitate in fines optimos voluisse: nequaquam tamen dici potest, Deum ad hos actus peccaminosos voluntatem Petri determinasse, sed illum suo libero arbitrio, & generali Dei concursu abutendo ad finem longè diuersum ab eo, ad quem dona illa accepit, seipsum ad eos actus & peccata determinasse. Hæc quippe est causa, quâ D. Augustinus ubiq; reddit, cur non Deus, sed nos ipsi, per nostrum liberum arbitrium peccatorum nostrorum causa simus. Neque item dici potest, Deum præfinituisse prædictos peccati actus, aut voluisse ut essent; cum hæc sine errore in fide affirmari nequeant, ut constat ex dictis art. 13. disp. 30. pag. 187. vbi, præter scripturæ plurima testimonia, scripsimus quæ sequuntur.

Pag. 188. in Concil. Arausi. cap. 25. Aliquos ad malum diuina potestate prædestinatos esse, non solum non credimus, sed etiam si qui sunt, qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illos anathema dicimus. Ibi autem prædestinare, idem est, quod prædefinire & ordinare Leo. 9. epist. decret. ad Petrum Antiochenum. Credo Deum prædestinasse solum bona: præseuiisse verò bona, malaque. In Concil. Trid. Sess. 6. Can. 6. Siquis dixerit, non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera ita, ut bona, Deum operari, non permissiue solum, sed etiam propriè & per se, adeò ut sit proprium eius opus, non minus proditio Iudæ, quàm vocatio Pauli, anathema sit.

Pag. 189. Chrys. homil. 8. in epist. 2. ad Timoth. Hæc solum scito, quod Deus omnia prouider, quod liberi arbitrij conditi sumus, quod alia quidem operatur, alia verò permittit, quod nihil mali vult fieri, quod non ex sola ipsius voluntate fiant omnia, sed ex nostra quoq; mala omnia ex nostra tantummodo fiunt, bona omnia ex voluntate nostra, & ipsius adiutorio: quod nihil ipsum lateat, non tamen quia nihil ipsum lateat, ideocirco omnia operatur ipse. Augustinus de spiritu & litera cap. 31. Nulquam legimus in sanctis scripturis, non esse voluntas nisi à Deo. Et rectè non scriptum est, quia verum non est: alioquin etiam peccatorum, quod absit, autor est Deus, si non est, voluntas nisi ab illo: quoniam mala voluntas iam sola peccatum est, etiam si desit effectus. Ecce, de actu voluntatis loquitur.

Pag. 190. August. de articulis sibi falsò impositis art. 10. Detestanda & abominanda opinio est, quæ Deum cuiusquam malæ voluntatis, aut malæ actionis credit autorem, cuius prædestinatio nunquam extra bonitatem, nunquam extra iustitiam est: vniuersæ enim viæ Domini misericordia & veritas. Adulteria enim matronarum, & corrup-

telas

telas virginum non instruere nouit sancta diuinitas, sed damnare; nec disponere, sed punire. Non ergo casus ruentium, nec malignitatem iniquorum, nec cupiditates peccantium prædestinatio Dei aut excitauit, aut suavit, aut impulit: sed planè prædestinavit iudicium suum, quo vni- cuique retributurus est prout gessit, siue bonum, siue malum. Quod iudicium futurum non esset, si homines Dei voluntate peccarent: & omnis homo, quem discretio diuinæ sententiæ in sinistra constituerit parte, dā- nabitur, quod non Dei, sed suam executus est voluntatem. Et art. 13. Nefas est Deo ascribere causas talium ruinarum. Quia & si æterna scientia præcognitū habet quid vniuersiusq; meritis retributurus sit, nemini tamē per hoc, quod falli non potest, aut necessitatem aut voluntatem intulit delinquendi. Si ergo à iustitia & pietate quis deficit, suo præceps fertur arbitrio, sua concupiscentia trahitur, sua persuasionem decipitur. Nihil ibi Pater, nihil Filius, nihil Spiritus sanctus, nec in tali negotio quicquam diuinæ voluntatis interuenit, cuius ope scimus multos, ne laberentur, de- tentos, nullos autem ut laberentur impulsos. Hypogn. lib. 6. Mala Iudæ, ut dixi, præseuiit, non prædestinavit Deus, vel fecit: & tamen in quibus præseuiit, iudicio iusto tradens eum in reprobum sensum, ut impleter permissit. Et post multa. Tenenda est inconcussa huius disputationis re- gula, quæ diuinis testimoniis claruit. Peccatores in peccatis propriis, an- te quàm essent in mundo, præcitos esse tantum, non prædestinatos: poenā autem eis esse prædestinatam secundum quod præciti sunt. Legatur quo- que pag. 201. §. septimum: pag. 203 §. Opinio hæc. pag. 206 §. hæc ita- que, & pag. 207. §. nonum, & §. vndecimum.

Nunc paulisper sermonem conuertam ad auctorem obiectionū, cuiq; interrogabo, num peccatorum etiam actus adeò fieri velit, quia Deus prænouit illos futuros ex hypothesi, quod cum rerum ordinem creare vel let, quem re ipsa creauit; an è contrario, ideo Deum illos ex eadem hypo- thesi præseuiisse, quia ita pro hominum & Angelorum libertate erant fu- turi, ut patres affirmant? Item num aliam præfinitionem, aut voluntatem diuinam circa eiusmodi peccatorum actus inuicere contendat, quàm quæ à nobis explicata est? aut contra scripturas, & Ecclesiæ definitio- nes, ac patrum apertissimam sententiam affirmandum simpliciter cen- seat, Deum præfinituisse, ut peccatorum actus fierent, aut, ut ita fierent, liberum peccantium arbitrium in tempore determinasse, vel ex æterni- tate voluisse ut ita fierent, nisi permissiue solum, ut concilium Triden- tinum definit, & patres docent? profectò nihil horum dicere aude- bit.

Quare cum non omnes actiones, quæ in hoc mundo fiunt, ita sub di-

B uinam

vinam providentiam cadant, ut eas omnes intenderit, vel esse voluerit, aut predefiniat ut essent; nisi id intelligatur modo à me explicato; sed ea solum ratione, quia nonnullas earum in fines optimos sua providentia permittere voluit, causasque vnde esse poterant preparavit, non quidem ut illæ essent, sed ut essent res longè diversæ, si per eorum arbitrium non staret: cum item ex eiusmodi peccatorum actibus multa alia realia, entia ortum habeant, aut variationem in hoc universo recipiant: facile namque quibus in- telligit quot homines ex adulteriis, sacrilegiis, in casibus, aliisque fornicationibus geniti sint, qui tamen futuri non essent, nisi illa flagitia præcessissent; & quantam variationem generationes hominum ex primorum parentum peccato susceperint, rursus quot homines ac bruta iniusto bello, & aliis flagitiis perierint, atque adeo quot generationes tum hominum, tum etiam brutorum ea de causa in hoc mundo impeditæ sint, cum, inquam, hæc omnia ita se habeant, attendat iam obiectiorum autor, singula quidem entia realia, & minutissimas quasque illorum partes, atque futurum eorum numerum non solum prævisum esse à Deo, sed etiam mirabili quodam modo prouisum; ita tamen, ut quædam eorum intenderit, & alia tantum permiserit, qualia sunt peccatorum actus: neque mihi deinceps imponat, asseruisse me unquam, aliqua, siue in singulari, siue quo ad eorum numerum, in rerum natura esse posse, quæ diuinam providentiam subterfugiant.

Denique si sermo sit de supernaturali et simul meritorio locutionis actu, ut de confessione illa fidei, quam ponimus factam à infideli, qui simul tunc iustificetur; sanè ultra præfinitionem eorum omnium, quæ ad actum bonum morale, necessaria esse diximus, necessaria quoque fuit præfinitio, decretumque æternum diuinæ voluntatis, quo cum tunc vocare veluit & adiuuare, non solum egregiis præuenientis gratiæ aux. his, sed etiam cooperantis. Ita tamen, ut ista Dei præfinitio in eo ipso instanti, in quo infidelis hic conuerteretur ac iustificatur, liberum illum reliquerit, ut, si vellet, posset non modo non conuerteri, sed tentationi etiam succumbere, fidemque negare. Illud præterea dicendum est, voluisse Deum ex æternitate voluntate bene placiti eam ipsam liberi arbitrii cooperationem, quam prædictus infidelis ad sui conuersionem iustificationemque adhibuit, quamque Deus ipse (ex hypothesi quod cum ita vellet, & creare, & adiuuare), præuidebat pro illius libertate futuram; quinimò eandem cooperationem, integrumque effectum sua providentia intendisse; quandoquidem,

quandoquidem, ut isthæc essent, prædicta omnia media ordinavit. Itaque, quod sancti Patres suo illo pronuntio asserunt, nosque illorum doctrinæ ad hæc libenter amplectimur, ita habet. Ea, quæ à cooperatione nostri liberi arbitrii pendet ut existant aut non existant, siue illa naturalia sint: siue supernaturalia, siue bona, siue mala, quatenus præcedit à nostra cooperatione pendent, non idcirco futura esse, quia Deus id præsciuit, sed è contrario, idcirco Deum ex æternitate per scientiæ mediâ præsciuisse, ex hypothesi scilicet, quod à hunc rerum ordinem creare vellet, quia pro nostra libertate erant futura, sciturus tamen oppositum, si ex eadem hypothesi pro eadem libertate illud esset futurum: id quod omnino necessarium est, tum ut tueri possimus hominis libertatem, Deumque neque causam peccati esse, neque voluntatem nostram ad malum aut determinare, aut inclinare; tum ut nostri actus virtutis ac vitij, meriti que ac demeriti rationem habere possint. Cæterum, cum dicimus, Deum idcirco sciuisse peccata nostra, aut quantis aliam actionem nostram futuram, quia ita pro nostra libertate erant futura, verba, ideo, & Quia, non denotant causam, sed conditionem ex parte obiecti, siue quæ ea scientia in Deo non præexistisset quo ad respectum rationis, quem solum supra se ipsam addit quatenus est talis obiecti creati. Rursus, quia scientia diuina, tam naturalis quam media, liberum actum voluntatis diuinæ antecedunt, continentque totam rationem artis diuinæ ac providentiæ, quoad id, quod diuina providentia dicit ex parte diuini intellectus; nec aliter sunt causa rerum, quam determinata per liberum decretum voluntatis diuinæ, ut. q. 14. art. 8. cum D. Tho. explicatum est: hinc profecto sequitur, ut cum Deus suo decreto hominem creare & ordinare decreuerit, eiq; ita providere prædefinierit, ut liberum nobis semper cooperationem nostrâ reliquerit; non aliter diuina præscientia causa sit libertatis nostræ cooperationis, quam quatenus determinata per decretum voluntatis diuinæ causa est totius nostræ substantiæ, nostri liberi arbitrii, aliarum potentiarum, eorumque, & auxiliorum, ac reliquorum, quæ necessaria sunt, ut arbitrium nostrum cooperari possit, liberè que se inflectere in vnam, aut alteram partem, cooperatè simul Deo ad quoscunq; actus effectusque, ut explicatum est. Quod vero Deus scientia illa, ante sue voluntatis decretum, præcognouerit in quam partem homo per suum arbitrium sese determinaturus esset pro sua libertate, ex hypothesi quod à tali rerum ordine crearetur, inter tales occasiones, cum talibus auxiliis, aliisque circumstantiis, ortum sanè habet ex cæcitate, altitudine, illimitataque intellectus diuini perfectione, quæ certissime cognouit id, quod in se incertum erat, aliterque euenire

re ipsa poterat, utpote pendens à libero arbitrio ad utrumque indifferente, sciturus tamen oppositum, si in oppositam partem homo, uti poterat, sese inflectere deberet. Ex quibus intelliges, regium vatem non poterat, sese inflectere deberet. Ex quibus intelliges, regium vatem non secum pugnasse dum incertum appellavit, quod divina sapientia erat cognitum; quin potius paucissimis verbis nostram sententiam expressisse, cum de iis agens, quæ à libertate humana in futurum pendebant, dixit; incerta & occulta sapientie tue manifestasti mihi; incertum appellans quod certissima Dei sapientia erat cognitum. Etenim, cum incertum dixit, quid obiectum in se, ac ex se haberet expressit: dum vero addidit, Sapientie tue; altitudinem ac illimitatam divini intellectus perfectionem significavit, qua de re tam incerta scientiam divinam habere potuit, de cuius intrinseca ratione est certitudo. Iam vero scientia illa, qua Deus post decretum suæ voluntatis absolute, & absque ulla iam hypothese certissime quod futurum est cognovit, cum sit post completam ex parte Dei integram rerum causam, quæ per tale decretum completur, sane non est causa rerum: illiusque certitudo tum divinæ voluntatis decreto, tum certitudini scientie mediæ innititur.

Et quanvis, quæ hæcenus diximus, pro tertia propositione sufficiat, neque necesse sit ad oblatas obiectiones respondere, ad singulas tamen descendam. Atque in primis, iam est manifestum pronuntiatum, quod duobus illis locis, quæ mihi obiecta sunt, asserui, non meum tantum esse, sed sanctorum etiam patrum, & communem scholasticorum sententiam, multumque distare à tertia propositione.

Deinde, cum de conciliatione evitabilitatis effectuum liberorum cum divina providentia meminit autor obiectionum, videat, num ex alio capite conciliari id valeat, ita scilicet, ut nihil obstante divina præscientia providentiæ quæ, non secus evitare possumus peccata, quam si ea futura Deus certo non prænovisset; quod tamen necesse est, ut præ-existentibus divina scientia ac providentia, quæ re ipsa ex æternitate existerunt, liberi tamen maneamus, quemadmodum de fide est nos liberos manere. Nisi forte totam nostram libertatem, facultatemque ad utrumlibet, reicere velit in solam Dei voluntatem, qua ex æternitate uno aut altero modo res humanas libere providere voluit, itemque in eius præscientiam, qua, sublata omni prorsus independentia ab eo quod homines libere hoc vel illo modo essent cooperaturi, libere præsciuit quod voluit, neque nobis integrum reliquerit facere contrarium: quod profecto nihil aliud est, quam libertatem nostram tollere, Deum causam peccati facere, omnemque rationem meriti, ac demeriti ab humanis operibus ablegare. Enimvero si quis hæc

admit-

admittat, non in nobis libertatem nostram constituat, sed in ipso Deo ad eum prorsus modum, quo cum lapidem in hanc vel illam partem moveo, aut potius brutum animal (ipso non renitente) in unam aut alteram partem defero, tota libertas est in me, & non in illis, & si brutum sponte sua moveatur, ac ad eum motum cooperetur: eiusmodi autem assertionem quis est, qui non videat errorem esse in fide, parum aut nihil ab eo differentem, quem illi hæretici docuerunt, quos quest. 14. art. 13. disput. 1. retulimus. Eo autem semel admissio, necesse est, cum hæreticis affirmare, inevitabilia esse omnia, quæ per nostram voluntatem in hoc mundo fiunt, aut cum Caietano, communiter reprobo, dicere oportet, aliquid aliud, quam evitabile & inevitabile, ex præscientia & providentia sequi.

Ut vero ad reliqua dilucidius respondeamus, illud notandum est, in ea sæpe saepe prædictum autorem hæere videri, quod cum Caietano arbitretur, rem, mediumque omne, quod per divinam providentiam in finem aliquem ordinatur, semper illum assequi, atque adeo ea omnia, ad quæ per divinam providentiam ex æternitate media aliqua ordinata sunt, semper infallibiliter sequi. Atque hinc Caietanus existimavit omnia, quæ per nostrum arbitrium in hoc mundo eveniunt, siue per ea tendat quis in beatitudinem, siue in interitum æternum (cum nihil eorum divinam subterfugiat providentiam) inevitabilia esse, vel certe (quia id videbat de medio tollere arbitrii libertatem) aliquid aliud evitabili & inevitabili inde sequi, quod nostrum intellectum in hac vita effugiat omnino, & in patria tantum agnoscat.

Illud obiter hoc loco dicam, hinc iam melius intelligi illa mea verba pag. 379: ex quibus immerito idem autor primam, quartam & quintam propositiones mihi attribuit. Etenim cum posteriorem hanc Caietani doctrinam, quam ex sua opinione infert, prædicto loco impugnarem, dixi; admittendum non esse Caietano omnes effectus, qui in hoc mundo eveniunt, ita promissos esse Deo, quasi illos intendat, aut media illis & causas præparaverit ut in rerum natura essent tanquam fines per suam providentiam intenti: quia tales non sunt actus peccatorum, & effectus quidam fortuiti de quibus ibi fuit sermo: atque adeo quanvis Caietano suam illam opinionem ut veram concederemus, non inde tamen sequeretur eiusmodi effectus esse inevitabiles: præsertim, cum licet Deus per suam providentiam actus peccatorum permiserit, non tamen finis permissiois fuerit ut peccata ipsa essent, sed ut liberos homines ad bonum & ad malum relinqueret, & ex tali per-

missione longè maiora bona eliceret, quàm sit peccatorum malum, quæ q. 22. art. 1. disp. 2. & alibi explicauimus. Non ergo eo in loco sermo nobis erat de actibus bonis moralibus. Verùm ad Caietani opinionem iam redeamus.

Certè à sancto officio regni Castellæ sanctum non est, ut nihil contra hanc Caietani opinionem dicatur, quæ tamen ab autore obiectionum tanquàm vera & indubitata supponitur. Adde, quòd oppositum illius affirmant cõmuniter doctores, qui id in controuersiam vocat, nempe Durandus, Egidius, Marsilius, Ferrariensis, Syluester, & D. Tho. de veritate, q. 6. art. 1. & in 1. distin. 40. art. 2. id quod firmissimis rationibus quæst. 22. art. 1. disp. 2. à pag. 364. nos etiam ostendimus. Legatur integra disputatio. Profectò data Caietani opinio, inter alia absurda, sequeretur, Deum per suam prouidentiam non ordinasse Adamum in statu innocentie, & in eo totum genus humanum, in vitam æternam: quandoquidem per media, quæ in eo statu accepit ad beatitudinem non deuenit. Dicendum etiã esset, Deum per suam prouidentiam non creasse omnes homines, & omnes angelos in supernaturalem finem beatitudinis, nec malos sua nequitia deflexisse à supernaturali fine, ad quem à Deo essent creati: cum non omnes beatitudinem assequantur. Item Deum non habuisse prouidentiam ad beatitudinem circa reprobos, sed solum circa prædestinatos, atque adeò prouidentiam circa beatitudinem non latius patere quàm prædestinationem, contra commune doctorum assertum. Dicendum præterea esset, falsum continere celebre illud pronuntiatiũ, Homines dum peccando ordinem vnum diuinæ prouidentie egrediuntur, relabi in aliũ: quando, iuxta Caietanum, omnis diuinæ prouidentie ordo, & omne medium illius finem assequitur. Hæc verò & his similia adeò absurda sunt, ut nemo, ne quid amplius dicam, ea affirmare audeat. Nunc ad reliqua quæ obijciuntur veniamus.

Nescio profectò vnde colligatur me prouidentia excludere ab actibus moralibus. Si quid ex meo & patrũ pronuntiato, de quo sermo erat, præfatus autor id colligit, videatne idẽ concludat aduersus Iustinũ martyrem, Damascenũ, Chrysostomũ, Hieronymũ, Augustinũ, Leonẽ, & reliquos patres, quorũ pronuntiatiũ illud erat. Si verò ex verbis vnde primã, 4. & 5. propositiones supra intulit, satis ostensum est inde rêcam nequaquã colligi, præsertim cum contrariũ in toto meo opere perspicuè eluceat.

Addit, *Prouidentiam coniunctũ habere velle, seu voluntatẽ diuinã*, Sanè q. 22. art. 1. disp. 2. legerat, quàm copiose & efficaciter ostenderim, in primis prouidentia includere ex parte intellectus diuini rationẽ ordinis rerũ in suos fines, & ex parte voluntatis addere propositũ, seu volun-

tatem eum ordinẽ ex parte sua executioni mandandi, relinquendo tamen causas liberas, ut pro suo arbitrio declinare possent à finibus ad quos à diuina prouidentia ordinantur, itemque sinendo, ut non solum ille, sed etiam naturales se inuicem ab assecutione suorum finium impedirent: quoniam id etiam ad eandem prouidentiam spectabat. Deinde legerat, voluntatem diuinã (id quod à nobis satis ostensum ibi fuit) cõparatione assecutionis finium, ad quos per prouidentia media ordinabat, non semper esse absolutã & efficacem, sed respectu multorum finium solum conditionatam, videlicet, si liberæ creaturæ vellent, aut per ipsas non staret. Legatur ea integra disputatio, itemque quæstionis 19. art. 6. ut interim loca alia omittam, in quibus idem ostendi. Quòd si aliud velit autor obiectionũ, planè hæret in salebra illa, de qua paulò ante dixi.

Addit deinde, *Me non credere quempiam loqui, quia Deus prouidit illum locuturum*, atque inde ulterius infert, me asserere secundam propositionem in Castella doceri prohibitam: nempe, *nõ quia Deus voluit quẽpiã loqui, ille loquitur, Sed quia ille loquitur, Deus voluit eũ loqui*, certè nihil horũ legitur in meo opere: quòd si mihi tribuere velit, quẽpiã posse loqui sine prouidentia diuina ac voluntate circa talẽ locutionẽ, id planè mihi imponit: cum cõtrariũ in toto meo opere perspicuè doceatur, præsertim in locis supra citatis. Et enim ad peccaminosam etiã locutionẽ necessariũ esse diximus, ut præcedat diuina prouidentia ac voluntas, quia ita loquenti de iis omnibus prouidere voluerit, quæ supra ad eam locutionẽ necessaria esse ex parte Dei explicauimus: non tamen eo fine diuina prouidentia de iis rebus illi prouidit, ut peccaminosa illa locutio se queretur, sed alio longè diuerso, ut cũ Augustino ostendimus: neque verò ipse contrariũ affirmabit. Præterea necessarium quoque fuit præcederet diuina prouidentia ac voluntas, quia etiã locutionẽ permittere illi vellet ob fines alios optimos. Si autem is autor contendat, idẽ in hoc mundo vnumquẽque loqui, quia Deus prouidit, ac voluit ex æternitate ut ita in tempore loqueretur, quasi ex solo ordine diuinæ prouidentie, aut determinatione diuinæ voluntatis efficacis id necessariò, aut inuitabiliter sequatur, neque Deus integrũ loquẽti reliquerit, nõ ita loqui, sanè & in salebra Caietani hæret, & periculosè in fide loquitur, nõ solum si de peccaminosa locutione, sed etiam si de bona moraliter, aut supernaturali ac meritoria illi sermo sit.

Attendant item qua probabilitatis specie mihi attribuat. 6. propositionem, quæ sic habet, *Deus non est causa operationis liberæ, sed tantum*

causal esse causæ. Et septimam quæ habet. Dei providentia non determinat voluntatem humanam; aut quamlibet aliam particularem causam ad bene operandum, sed potius particularis causa determinat actum divinæ providentiæ.

Obiicit etiam mihi, *Et cum ita excludatur Deus ab operatione libera, ut eam per providentiam non velit, excluditur etiam ut eius operationis causa non sit.* Vbi, quæso, legit, me excludere providentiam divinam ab operatione libera, etiam à flagitiosissima. Addit (forte restringens priora verba) *Ut per providentiam non velit.* Sanè si flagitiosas etiam operationes comprehendat, contendantque illas quoque Deum per suam providentiam vel intendere, vel velle, nisi permisiuè solum, ut Concilium Tridentinum ait, manifestè errat. Si verò de solis bonis loquatur, quæso nobis explicet ubi legerit me excludere Deum ab operatione libera, ut per providentiam eam non velit? Apertissimè namque docui, eam per suam providentiam & intendere & velle, sed velle dependenter, hoc est, conditionatè, nempe si & nos liberè velimus; itaque ne à nobis libertatem ac meritum excluderet: & cum omnem operationem, quæ in rerum natura divina sua providentia nobiscum cooperante sit, præiudicet futuram ex hypothesi, quòd hunc ordinem rerum eadem providentia exequi vellet; sanè hoc ipso quòd eam exequi ex eternitate decreverit, simul complacuit sibi, ut, nobis liberè cooperantibus & consentientibus, illa esset. Quòd si idem autor contendit, ita illam voluisse, ut sua providentia inevitabilem nobis eam reddiderit, in salebra Caietani heret, ac graviter errat: cum ab homine liberum arbitrium tollat. Hinc iam patet perperam mihi imponi, negare me Deum per suam providentiam causam esse nostrarum operationum: ita tamen assero causam esse, ut non sit tota earum causa, sed nos etiam cum illo sic easdem bonas operationes efficiamus, ut simul à nostra libera cooperatione pendeant, quam cooperationem, nihil impediende divina providentia, in potestate nostra est non impendere, efficereque ut tales operationes in rerum natura non existant, quòd negari non potest de fide esse.

Consequenter obiciens infert, me negare Deum per suam providentiam determinate voluntatem humanam ad operandum. Cum autem antecedentia unde id infert, eversa sint, necesse non erat respondere. Cæterum non intelliget, determinare Deum voluntatè humanà ad operationes.

nes malas; quoniam id error esset in fide. Quod ad bonas verò attinet, si determinare intelligat cooperando ad talem determinationem, arbitriūq; nostrum alliciendo & invitando, atque, cum actus supernaturalis est, illum ad esse supernaturale evehendo, verum dicit, & id copiosè satis in meo opere explicatum sæpe legit. Si verò ita intelligat, quasi arbitrium ipsum, Deo per media sue providentiæ coadiuvante, seipsum etiam non determinet, quasi integrum illi non sit, in quò temporis puncto se determinat, & cooperatur bonam operationem, non se determinare, nec Deo invitanti atque illicienti cooperari, error sanè est in fide, ut ex definitionibus Concilij Tridentini sess. 6. cap. 5. & can. 4. est manifestum.

OBJECTIO III.

DEcima propositio. Ex duobus hominibus iniustis cum æquali auxilio Dei unus agit pœnitentiam, seu convertitur & iustificatur, & alter manet in peccato.

Hoc docet libri autor. q. 14. art. 13. disput. 12. pag. 52. Nam & si prius loquatur de conversione hominis infidelis, deinde hoc etiam docet de conversione peccatoris fidelis ad pœnitentiam. Quare, inquit, fieri potest, ut duorum, qui æquali auxilio interius à Deo vocantur, unus pro libertate sui arbitrij convertatur & alter in infidelitate permaneat. Et in margine sic scriptum est. *Vocatorum æquali auxilio fieri potest, ut unus convertatur & alius non.* Et cum hanc doctrinam fusiùs explicet in iis, quæ sequuntur, tandem ait pag. 54. Idem quoque dicendum est de conversione peccatoris iam fidelis ad pœnitentiam.

Duodecima propositio. Auxilium quod sufficiens dicitur, illud idem aliquando ea ratione vocatur efficax, quòd homo illo præveniente utens cooperatur ad effectum: unde stare potest, duos præveniri homines æquali auxilio, quorum alter

alter nihil cooperetur, quia non vult, alter verò cooperetur, cuius cooperatio principaliter reducitur in gratiam.

Huius propositionis sententia scribitur in libro. quæst. 14. art. 13. disput. 38. pag. 232. Quo fit inquit, ut diuisio sufficientis auxilij in efficax & inefficax, nostra sententia ab effectu, qui simul ab arbitrij libertate pendet, sumatur. Illudque auxilium sufficiens, siue maius, siue minus in se sit, efficax dicatur, cum quo arbitrium pro sua libertate conuertitur. Et paulò post, eandem doctrinam prosecutus in margine scripsit. Auxilium sufficiens efficax, aut inefficax esse, ab arbitrio eius, cui præstatur, pendet. Et ex hac sententia sequitur, quod in vndecima propositione assertum est. Nam cum de auxilio sufficiente loquatur, ait: nec ut tale auxilium recipiatur semper in homine, oportet quod sit efficax: secundum peculiarem effectum. Videtur enim his verbis, auxilij efficacitatem seu efficientiam non in Deum conferentem referri, sed in hominis eo bene utentis arbitrium. Et quidem hoc aliqua ratione moderatius, quam ab autore, assertur in propositione duodecima. Cum dicatur: cooperatio cum auxilio cooperantis principaliter reduci ad gratiam, quod tamen in vltima propositione minus bene docetur, cum dicitur, ad iustificationem impij non esse maiorem prædeterminationem ex parte Dei, quam ex parte voluntatis humanæ.

Tam est similis omnium illarum propositionum doctrina

Trina ei, quæ in libro docetur, ut eadem prorsus censenda videatur, ex eademque officina prodisse.

Responsio.

PLACUIT ad hæc omnia simul respondere, quoniam ex eisdem fundamentis diluuntur.

Aduertendum igitur est, ex auxiliis, quibus peccator indiget ut conuertatur, quædam dei gratiæ præuenientis ac excitantis, alia gratiæ cooperantis & coadiuuantis. Auxilia gratiæ præuenientis non solum naturæ, sed sæpe etiam tempore antecedunt peccatoris conuersionem: nec sunt influxus (ut ita dicam) cum arbitrio ad conuersionem, V. G. ad contritionem, sed in arbitrium, quibus, ut ad conuersionem cooperetur, excitatur, allicitur atque inuitatur. Auxilia verò gratiæ cooperantis sunt immediatus influxus cum libero arbitrio in conuersionem ipsam, puta in actum contritionis, qui simul immediatè ab ipso arbitrio & influxu illo gratiæ cooperantis ellicitur seu efficitur.

Verum autem vna & eadem numero gratia, quatenus habet duos re ipsa distinctos effectus, nempe allicere seu inuitare liberum arbitrium ad conuersionem, & vterius per distinctum realiter influxum immediatè cum eodem arbitrio conuersionem efficere, gratia præueniens & cooperans dicatur, an verò sint gratiæ realiter & omnino diuersæ; nihil horum à sancto Officio regni Castellæ prohibitum est doceri. Certè Concilium Tridentinum eandem esse gratiam, quo ad duos illos tamen effectus distinctam apertissime docet. Sessione namque 6. cap. 5. sic ait. Declarat sancta Synodus, iustificationis exordium in adultis à Dei per Christum præueniente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione, qua, nullis eorum existentibus meritis, vocantur, ut qui per peccata à Deo auerserant per eius excitantem atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo & cooperando disponantur: ut ita tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui & illam abicere potest, neque tamen sine gratia Dei mouere se ad iustitiam

iustitiam coram illo libera sua voluntate possit. Ecce gratiam, à qua dicitur sumendum iustificationis exordium, & quàm appellavit præuenientem, vocantem, & excitantem, dixit esse adiutantem aduultum ad conuertendum se ad suam iustificationem, eidem gratiæ liberè assentiendo & cooperando. Quo loco obserua, eisdem gratiæ dixisse, & non alteri numero; illique eidem assentiendo & cooperando: cum autem cooperas cū cooperante secum sit cooperans, manifestè docuit, sicut arbitrium ipsum cooperatur cum gratiā, quādo se disponit ac mouet ad iustitiā: ita etiam gratiam ipsam cum ipso arbitrio cooperari eisdem actus quibus ad iustitiam disponitur ac mouetur: qui sanè non alij sunt, quàm actus credendi, sperandi, diligendi, ac poenitendi vt ad salutem oportet. Idem apertissimè significat illa alia verba eiusdē sessionis, canone 4. si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum & excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti quo ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat ac præparet, neque posse dissentire si uelit, anathema sit. Ecce definitur, liberum arbitrium à Deo motum & excitatum (utique per gratiam præuenientem & excitantem) cooperari cum Deo excitante, atque adeo Deum ipsum per eandem gratiam cum libero arbitrio consentiente cooperari dispositionem, qua ad iustificationis gratiam se disponit ac præparat; posseque idem arbitrium dissentire & non cooperari cum Deo, si uelit. Hac de re, præter ea quæ disput. 38. citata dicuntur, legantur quæ dicta erant disput. 37. & quæ adduntur disput. 39. & 40. Congruit etiam doctrinæ D. Thomæ. 1. 2. q. 11. art. 2. & 3.

Illud obiter addā, habitus supernaturales nobis infusos, vt fidei, spei, & caritatis seu gratiæ, per quos Spiritus sanctus in nobis, etiā dormientibus, habitat, quiq; in nobis sunt velut fons quidā aquæ uiuæ salietis in uitā æternā, ex eo quod ad supernaturales actus eliciendos, & reliqua nostra bona opera meritoria efficienda, nobis collati sunt, rationem habere gratiæ præuenientis, quatenus arbitrium nostrum alliciant & inclinant ad supernaturales actus eliciendos, & simul adiuuantis & cooperantis, quatenus ulterius cum eodem arbitrio cooperando eosdem per distinctionem influxum efficiunt, vt disput. 38. pag. 220. & disput. 39. pag. 245. atque disput. 8. pag. 35. & 36. ostensum est.

His factis fundamentis, in primis dicendum est, si sermo sit de solo auxilio gratiæ præuenientis, quatenus precise gratiæ præuenientis auxilium est, integrum esse peccatori, qui talia auxilio, siue maiori siue minori, pulsatur, allicitur atque inuitatur, vel consentire & conuerti (cooperante simul eodem auxilio per distinctum influxum, atque sortiente iam

rationem

rationem auxilii gratiæ cooperantis) vel non consentire, aut etiam dissentire, cassumque reddere tale auxilium gratiæ præuenientis. Quare potest vnus cū æquali, aut minori eiusdē gratiæ præuenientis auxilio conuerti, quando alius cum æquali, aut maiori eiusdē præuenientis gratiæ auxilio non conuertitur. Et certè nihil horum, salua fide catholica potest negari, nec credo ab obiciente negabitur: sunt enim apertissimè definita in Concilio Tridentino Sess. 6. cap. 5. & Canone. 4. citatis, vt omittam pleraque alia, quibus disput. 12. pag. 52. & sequentibus, disput. 8. 37. 38. 39. & aliis confirmata sunt. Quo fit, vt quod auxilium gratiæ præuenientis efficax sit, vt conuersio sequatur, pendens sit ex eo, quod arbitrium eo motum & excitatum consentire uelit, liberè influere ad suam conuersionem, cooperante simul influxu gratiæ cooperantis & adiuuantis, qui ex auxilio gratiæ præuenientis eo ipso sequitur, quod arbitrium consentit, liberè cooperatur, vt explicatum est, definitionesque Concilii Tridentini citatæ perspicue docent. Nemo ergo nobis iam molestus erit, si de solo auxilio gratiæ præuenientis loquentes, illudque diuidentes in ita efficax, vt ex illo sequatur conuersio, & ita inefficax vt ex illo conuersio non sequatur, dicamus: quod auxilium gratiæ præuenientis efficax, aut inefficax eo pacto sit, pendere ex eo, quod arbitrium nostrum cum eo ulterius, modo explicato, cooperari uelit; ac proinde quod dicamus, diuisionem illam sumi ab effectu, non verò explicare varias naturas, quas diuersa auxilia gratiæ præuenientis, quæ talia sunt, ex se habeant. Quod multis confirmauimus, atque à calumniis vendicauimus q. 23. art. 5. disput. 1. membro 6. à pag. 425. Legantur illa. Nec verò, dum hoc dicimus, asserere volumus, arbitrium nostrum suo consensu & cooperatione vim aliquam, robur, aut efficientiam tribuere auxilio gratiæ præuenientis, à quo potius arbitrium ipsum adiuuatur, & vim, roburque accipit: sed solum significare volumus, auxilium illud liberum nobis relinquere consensum nostrum ad conuersionem, nec tale esse in se, vt vllam necessitatem, etiam consequentiam, arbitrio ad talem consensum aut conuersionem ponat: quia ex sua Dei dispositione id prouenit, qui cum fecerit nos sine nobis, saluare tamen non vult nos sine nobis liberè cooperantibus, eaque de causa talem naturam auxilio illi præuenienti contulit, vt sine libero nostro consensu & cooperatione non sequeretur ex illo effectus conuersionis nostræ.

Deinde dicendum est, si sermo sit de auxilio integro gratiæ ad peccatoris conuersionem necessario, atque adeo vt complectitur simul auxilium

auxilium gratiæ præuenientis & auxilium gratiæ cooperantis, implere contradictionem adesse utrumque auxilium, & peccatorem non conuerti: conditio tamen, sine qua non erit auxilium gratiæ cooperantis, est, quod arbitrium nostrum simul cooperetur, & consentiat gratiæ præuenienti; cum tamen integrum illi sit non cooperari & non consentire quando cooperatur & consentit, ut Concilium Tridentinum definit, saluaque fide catholica negari non potest.

Si ergo sit sermo de integro auxilio gratiæ ad conuersionem necessario, fieri non potest, ut unus cum eo conuertatur, & alius cum eodem, aut simili non conuertatur. Incepta præterea est diuisio eiusmodi auxilii in efficax & inefficax: quoniam eo præsentis, semper adest conuersio, ac proinde semper auxilium est efficax. Vtrumque assertum, meque in ea diuisione locutum non fuisse de auxilio gratiæ, ut comprehendit gratiæ coadiuantem, sed de solo auxilio gratiæ præuenientis, notissima sunt, tum ex aliis, tum præcipue ex disput. 38. pag. 240 §. ad secundam. Vbi sic dico, *influxus gratiæ præuenientis ad conuersionem est efficax, quoniam eo præsentis, semper adest conuersio*.

Ad secundam verò probationem dicendum est, quando dicimus, datis duobus equalibus auxiliis ex parte Dei, fieri posse ut unus pro sua libertate conuertatur, & alter non, solum esse nobis sermonem de auxiliis gratiæ præuenientis & excitantis, quæ gratiæ præuenientis & excitantis auxilia sunt: quia tamen auxilia gratiæ cooperantis distincta non sunt, quo ad principium efficiens cooperationem, ab auxiliis gratiæ præuenientis & excitantis, sed vnum & idem omnino cum illis, ut ostensum est: quod verò cooperentur cum nostro arbitrio, tum dispositionem ad gratiam, hoc est, contritionem, & actus credendi & sperandi, tum etiam concomitantem consensum quo consentimus gratiæ præuenienti, influxumque nostri liberi arbitrii ad eodem actus, pendens est a cooperatione ipsa arbitrii nostri cum eadem gratia præueniente; inde est, quod non solum consensus liberi arbitrii eius, qui iustificatur, hoc est, contritio ut à libero ipsius arbitrio emanat, eum discernat à non iustificato, sed etiam influxus ille gratiæ præuenientis, à quo sortitur rationem gratiæ cooperantis, hoc est, contritio ipsa ut partialitate causæ emanat efficienter à gratia præueniente. Quare, si in summo rigore sit loquendum, quando in duobus adultis dantur equalia auxilia gratiæ præuenientis, neque absolute est affirmandum cum equalibus auxiliis vnum illorum conuerti, & alterum non conuerti, nisi addatur, addatur, gratiæ præuenientis. Etenim quando vnus illorum pro sua libertate conuertitur, iam auxilium gratiæ præuenientis ipsi collatum habet in eo nouum influxum gratiæ cooperantis cum ipsius arbitrio, quem non habet in alio.

Neque

Neque item affirmandum est, existentibus in duobus adultis equalibus auxiliis gratiæ præuenientis, vnum eorum pro sola sua libertate conuerti, & alterum non: quoniam licet conuersio illa à libertate pendeat, fiatque ab arbitrio pro sua libertate, non tamen sit pro sola sua libertate: sed cooperante simul auxilio gratiæ præuenientis per influxum à quo sortitur rationem gratiæ cooperantis: quantum, cum hic præsto sit, gratiamque præuenientem dependenter à cooperatione arbitrii comitetur, solum exigatur cooperatio libera arbitrii nostri. Quia tamen molestum esset loqui semper in illo summo rigore, obscuramque redderet orationem adhibendo restrictiones minime ad id, de quo agitur, intelligendum necessarias: quando in sequentibus dicitur, vnum cum equalibus, aut etiam cum minoribus auxiliis pro sua libertate conuerti, aut saluari, quando alius neque conuertitur, neque saluatur, intelligendum id est, de auxiliis gratiæ præuenientis, & de aliis, quæ ad salutem conducunt: non verò de influxu illo gratiæ præuenientis à quo sortitur rationem gratiæ cooperantis iustificationem ac salutem: quando enim hic adest, gratiaque præueniens rationem sortitur gratiæ cooperantis iustificationem, semper peccator conuertitur & iustificatur: quod tamen influxus ille adesset, pendens fuit à libera cooperatione arbitrii nostri, ut sepe dictum est.

Hinc patet merito affirmandum esse in sensu composito fieri non posse ut adest influxus gratiæ cooperantis, seu (quod idem est) auxilium cooperantis gratiæ, quatenus est cooperans conuersionem, quin peccator per suum arbitrium conuertatur: nihilominus tamen in sensu diuiso, atque simpliciter, in eo ipso instanti, in quo peccator conuertitur, esse in facultate arbitrii ipsius non conuerti, atque adeo ita liberè adhibere consensum, influxum, & cooperationem ad credendum, sperandum, & penitendum, ut possit tunc eam continere & non conuerti, quin & dissentire. Ratio horum est, quoniam licet gratia præueniens, quæ præueniens est, antecedit consensum nostri arbitrii & cooperationem ipsius ad actus credendi, sperandi, & penitendi, quibus ad Deum conuertitur, influxus tamen & cooperatio eiusdem gratiæ cum nostro arbitrio ad eodem actus, à quo gratia præueniens rationem sortitur gratiæ cooperantis, non antecedit liberum nostrum consensum & cooperationem ad nostram conuersionem, sed concomitatur, & ab ea pendet: non secus atque concursus & influxus habituum virtutum ad nostras operationes pedit à cooperatione ipsarum potentiarum, ut supra fuit explicatum: id quod in causa est, ut habitibus utamur ad nostras operationes quando pro arbitrio nostro volumus operari, isque non utamur quando ab operatio-

ne

ne pro eodem arbitrio cessare volumus. Quare sicut in sensu composito implicat contradictionem eos habitus, qui in nostris potentiis resident, operationem habere, quin & potentia cooperentur, & nihilominus in sensu diuiso ac simpliciter, potentia, quæ libero arbitrio subsunt, liberè tunc operantur, possuntque non operari; quia non prius est habitus cum illis cooperari, quam ipsa cum illis liberè cooperentur: ita in re proposita, licet contradictionem inuoluat, esse influxum illum gratia præuenientis cum nostro arbitrio, à quo gratia illa sortitur rationem gratia cooperantis conuersionem nostram, quin arbitrium ipsum eandem cooperetur, ac conuertatur: quia tamen influxus ille gratia cooperantis non antecedit consensum, determinationem, & cooperationem arbitrij nostri ad eandem conuersionem, quin potius ab ea pender ut sit in rerum natura, nullam omnino necessitatem, nisi tantum consequentia, impenit arbitrio nostro, neque ab illo facultatem auferit non cooperandi, si velit, in eo ipso instanti, in quo conuersionem ipsam cooperatur. Quo fit, ut necessitas illa in sensu composito non proficiatur ex efficacia, qua auxilium gratia cooperantis moueat ad conuersionem arbitrium nostrum, ita ut in instanti, in quo conuertitur, integrum illi non sit non conuerti, aut ita ut existente æquali influxu gratia cooperantis, non possit vnus pro sua libertate maiori conatu, intensiori que actu conuerti, quam alius. Hæc ibi.

Nunc ad ea, quæ nobis obiecta sunt, respondeamus. Ad primum dicendum est, me ibi locutum fuisse de solo auxilio gratia præuenientis, ut ex titulo disputationis patet, qui sic habet. Num à sola præueniente gratia proueniat, quod è duobus alter conuertatur, & alter non. In 10. autem propositione, & reliquis quæ sequuntur, sermo est, de integro auxilio gratia cum quo aliquis conuertitur, ut cooperans etiam auxilium complectitur: quod patet, quoniam iuuamina seu auxilia omnia gratia cum solo libero influxu arbitrij in prædicta propositione conferuntur. Et quanuis res non adeò perspicua esset, certè esto sanctum Officium regni Castellæ concilium vniuersale esset, quod errare non posset, & in hunc modum definiuisset; Siquis dixerit è duobus hominibus iniustis, cum æquali auxilio Dei, vnus agit poenitentiam seu conuertitur & iustificatur, & alter manet in peccato, anathema sit; integrum mihi erat dicere, intelligendam esse definitionem hanc de omni vniuersum auxilio ad conuersionem necessario, ut etiam auxilium coadiuantis gratia complectitur non verò de solo auxilio gratia præuenientis. Idemque intelligatur de reliquis propositionibus. Iudicet præterea obiectionum autor, cum ea omnia, quæ de auxiliis docui, ex Concilij Tridentini definitionibus ita deprompserim, ut quia mea doctrina discesserit, eòtinuò necesse illi sit à

Conci:

Concilijeriam Tridentini definitionibus discedere, cuius rei magis habenda sit ratio, propositionumne quas ipse asserit sanctum Officium regni Castellæ doceri prohibuisse, cò quòd eas magis examinari velit, an Concilij Tridentini definitionibus?

Ad 2. constat me locutum fuisse in ea diuisione de solo auxilio gratia præuenientis, non verò de integro auxilio cum quo quis conuertitur; neque de eo auxilio, salua fide Catholica & definitionibus Concilij Tridentini, posse meam diuisionem, ut à me est explicata, negari: in propositione verò 12. sermo est, de toto sufficiente & necessario auxilio gratia, ut præueniens & cooperans auxilium complectitur.

Quantum verò mea doctrina ab 11. propositione distet, nemo est qui non videat. Illa habet; Omnis homo, dum est in via, sufficiens per Christum auxilium habet, quo in Deum conuerti possit, neque ut tale auxilium recipiatur semper in homine, oportet quòd sit efficax secundum peculiarem effectum, sed satis est, Deum speciali gratia assistere. Ego verò nihil tale doceo. Licet enim disputatione 10. art. 13. cum communis orthodoxæque sententia docuerim, atque disput. 38. pag. 233. samatim repetierim, Deum nunquam peccatori denegare auxilium sufficiens, tam præueniens, quam cooperans, quo, si ille id totum facere voluerit, quod in se est, conuertetur, præstoque esse ad ostium cuiusque peccatoris, ut vtrunque præstet, si & ille cooperari velit, sepeque arbitrium torpens pulsare: auxilium tamen gratia præuenientis & cooperantis in homine ipso, qui vocatur & conuertitur, esse doceo. Præterea auxilium præuenientis gratia, cum in peccatore receptum est, diuido in efficax, & inefficax.

Non video autem vbi is autor legerit verba illa, quæ ut me refert, neque ut tale auxilium recipiatur semper in homine, oportet quòd sit efficax secundum peculiarem effectum. Hæc namque verba non sunt vbi ille citat, neque, ut mea, illa agnosco quomodo illa ostendat, eaque conferam cum antecedentibus & sequentibus, neque credo in toto meo opere reperientur. Vnde euanescent, quæ ex illis verbis mihi vltèrius imponit. Legantur pag. 232. 233. & 234. & nihil tale reperietur: Obiectionum verò autor paginam 233. citat, vbi illa legerit.

Quod ad 13. propositionem attinet, quæ sic habet. Non est maior prædeterminatione ex parte Dei in iustificatione impij, quam ex parte voluntatis humane. Quantum doctrina mea ab ea propositione distet, præter hæcenus dicta, comperietur ex. quæst. 14. art. 13. disput. 36. pag. 228. 6. His ita, & pag. 222. 6. Cum autem, & disputat. 43. & 44. pag. 259. vbi latè motus omnes gratia præuenientis & cooperantis explico, progressumque

C

sumque totum iustificationis, & quantum quicunque motus aut actus ab arbitrio nostro, & quantum à Deo per suam gratiā pendeat, ac determinetur ad esse supernaturales, competentique dispositionis in suo ordine ac gradu ad gratiam.

SATISFACTIONES QVAVNDAM animaduersionum.

ONVS mihi iniunctum id solum postulabat, ut propositiones, de quarum veritate in Castella fertur dubitatum, in meo libro, ut mihi obiciebatur, non reperiri ostenderem. Quod cum præstiterim, necesse non erat ad animaduersiones, quæ in altera papyro continentur, respondere. Præsertim cum earum autor pauca quædam mea verba referat, quæ aliquam dubitationem legenti poterant ingerere, omittat verò antecedentia & sequentia, ex quibus orta dubitatio prorsus evanesceat. Maximè verò, quia nostra omnia, prævio diligenti ac diuturno examine, magna cum laude fuerant approbata trium, ut vocant, conciliorum autoritate, nimirum Castellæ, Aragoniæ, & sancti Officii regni Lusitaniæ, nihilque in animaduersionibus adversus ea obiciatur, vel eis inferatur. Sed non nihil etiam de his dicam, idque brevissimè.

Animaduersio prima.

Pag. 3. circa principium, sic ait: *Interim ex traditis in hoc articulo, illud solum ante oculos velim habeas, scientiam liberam, qua Deus scit contingentia aliqua esse futura, non esse causam rerum.*

SATISFACTIO.

Cum triplex genus scientiæ in Deo distinxerim, ut constat ex q. 14. art. 13. disp. 50. & ex iis, quæ ante verba illa præmiseram, quæ animaduersioni autor ex pag. 3. nostri liberi refert: duoque priora genera, & antecedere determinationem divinæ voluntatis, & continere rationem totam agibilem ac finibilem, ac proinde artis, prudentiæ & providentiæ ex parte divini intelle-

intellectus perspicue docuerim: atque D. Thomas art. 8. (ubi verba illa habentur) doceat, divinam scientiam non, nisi accedente libera determinatione voluntatis divinæ, causam esse rerum: mirum profecto est, quod prædictus autor tanquam falsum primo loco notarit, quod dixerim, tertium genus scientiæ (quæ libera iam est in Deo, & quam nulla determinatio divinæ voluntatis consequitur) causam non esse rerum, sed solas priores scientias, quæ per liberam divinam volitionem determinantur.

Animaduersio II.

Pag. 17. circa finem sic ait: *Quod ex eo confirmatur, quoniam nos, comparato habitu fidei, spei, aut caritatis supernaturalis, possumus cum communi auxilio Dei, unum aut alterum actum fidei aut caritatis supernaturalis elicere, &c.* Hoc ipsum docet pag. 36. & pag. 37. & pag. 38.

SATISFACTIO.

Cum iam supra, & in locis ibi citatis, ostensum sit, habitus hos supernaturales ratione sortiri prævenientis & cooperantis gratiæ ad suos actus eliciendos, eosque suo influxu supernaturales efficere, non est cur ea in te, quæ communiter asseritur, quisquam hereat.

Animaduersio III.

Pag. 52. circa finem, sic ait: *Quare fieri potest ut duorum, qui equali auxilio interiùs à Deo vocantur, unus pro libertate sui arbitrij convertatur, & alter in infidelitate permaneat: sæpe etiam accidit, ut cum quo auxilio unus non convertitur alius convertatur.* Et pag. 54. circa principium loquens de hac ipsa doctrina, ait: *Idem quoque dicendum est de conversione peccatoris iam fidelis ad penitentiam.*

SATISFACTIO.

Sermo est de auxiliis gratiæ prævenientis: id quod verissimum esse, iam ostensum est.

Animaduersiono IIII.

¶ Pag. 207. & sequenti docet: Deum non concurrere ad actionem materiale peccati neque esse causam illius. Et pag. 379. ait: Non omnes effectus, qui in hoc mundo eueniunt esse prouisos à Deo, & statim probat hoc in particulari, de actione materiali peccati.

SATISFACTIO.

Legantur quæ pag ipsa 207. & sequenti dixi, & comperietur me affirmasse, Deum concurrere ad actionem materiale peccati. Non tamen illi esse attribuendum peccatum, etiam materialiter sumptum, tanquam propriæ illius causæ, aut quasi illud sua prouidentia & cooperatione intenderit. Memoria etiam retineatur, quæ hac de re circa 3. propositionem dicta sunt, disputatione quæ ibidem citatæ legantur. Verba ex pag. 379. supra circa primam propositionem examinata sunt.

Animaduersiono V.

¶ Pag. 232. circa med. docet: Liberum nostrum arbitrium per suum consensum efficere quòd auxilium diuinum sit efficax ad conuersionem. Et non è contra: auxilium Dei efficax efficiat quòd ipsum liberum arbitrium consentiat: dicit enim hæc verba, Quo fit, ut diuisio sufficientis auxilij in efficax, & inefficax nostra sententia ab effectu, qui simul ab arbitrij libertate pendet, sumatur, illudq. auxilium sufficiens, siue maius siue minus in se sit, efficax dicatur, cum quo arbitrium pro sua libertate conuertitur. Et paulò inferiùs subdit alia verba idem significantia.

SATISFACTIO.

Hæc paulò ante satis examinata sunt, quàm quæ vera sint, ostensum est.

Animaduersiono

Animaduersiono VI.

¶ Pag. 311. circa fin. & pag. seq. docet: Quòd Deus non determinat liberum nostrum arbitrium ad aliquam partem contradictionis, scilicet, ut velit hoc aut illud, sed ipsum liberum arbitrium seipsum determinat pro sua libertate: unde ait, Quòd Deus non cognoscit certò actum futurum liberi arbitrij ex eo, quòd Deus determinauit illum ad talem actum, sed quia Deus libera sua determinatione voluit creare liberum arbitrium in tali ordine rerum.

SATISFACTIO.

¶ Pag. 311. & ubique doceo, semper Deum liberum reliquere arbitrium nostrum, ut consentiat gratiæ prouenienti, aut non consentiat: neque id à Deum cognoscere, in quam partem pro sua libertate se sit arbitrium determinaturum, quòd sua cooperatione necessitatem aliquam in sua determinatione sit ei illaturus, non solum quæ spontaneo, sed etià quæ libertati, vel contrarietatis, vel contradictionis opponatur, ut etià est de fide: sed quia altitudine sui intellectus in se ipso, & in arbitrio ipso ex æternitate præuidit in quam partem pro sua libertate cum his vel illis auxiliis & occasionibus se esset inflexurum, cum posset opposito modo seipsum, si vellet, inflectere.

Animaduersiono VII.

¶ Pag. 322. dicit, Se conuenire cum alijs autoribus in hoc, quòd non idè liberum arbitrium facturum est hoc potius quàm oppositum, quia Deus id præsciuit: sed è contrario, Deum id præsciuisse, quia liberum arbitrium pro sua innata libertate id erat facturum.

¶ Pag. 330. circa finem, ait: Itè quòd res libero arbitrio prædita, si in certo ordine rerum & circumstantiarum collocetur, in vnā aut alteram partem se flectat, non prouenit ex præscientia Dei, quin potius Deus id præscit, quia ipsa

res libero arbitrio prædita, liberè idipsum agere debet: neque
provenit ex eo quòd Deus velit id ab ea fieri, sed ex eo quòd
ipsa liberè hoc velit facere. Et hanc eandē sententiam
repetit pag. 334. dicens: Non quia Deus cognoscit ali-
quid esse futurum, ideò illud futurum est, sed è contrario,
quia illud futurum est ex suis causis, ideò Deus illud cognos-
cit: Idem etiam repetit pag. 337.

SATISFACTIO.

Quod ex pag. 322. Refertur, verum esse ostendimus supra cū n egi-
mus de 3. prop. Idem dicendum est de eo, quod refertur ex pag. 330. 334.
& 337.

Animaduersio VIII.

¶ Pag. 361. docet idipsum quod superiùs dixerat,
scilicet: Deum non esse causam actus peccati quoad mate-
riale. Ait enim, Quòd Deus non vult voluntate absoluta
quòd actus peccatorum sint. Et postea subdit, Quo fit,
vt Deus non omnes entitates reales, quæ producuntur in re-
rum natura, velit esse voluntate absoluta.

SATISFACTIO.

Ex iis quæ dixi circa primam & 3. propositiones, itemque ex iis, quæ
paulò aute dixi in 6. qui incipit, legantur quæ pag. &c. vindicata sunt
à calumnia, quæ ex pag. 361. referuntur.

Animaduersio IX.

¶ Pag. 371. ait: Si loquamur de ordine ipso causarum, ac
mediorum diuina providentia constitutorum, sublata præ-
scientia quòd futura sint, quæ nullo modo est causa rerum,
vt q. 14. art. 8. & 13. latè ostensum est, utiq. effectus, neque
necef-

necessitatem consequentiæ habent comparatione illius, nul-
lumq. omnino absurdum sequeretur, si illis ita existentibus,
eueniret contrarium eius quod reipsa euenturum est.
¶ Pag. 372. ad finem, sic ait: Quare non omnis ordo di-
uinae providentiæ est certus, immobilis, & indissolubilis,
quoad effectus affecutionem.

SATISFACTIO.

In periculosa illa Caietani salebra hæret hic autor, nempe de ratione
ordinis mediorum diuinæ providentiæ esse, vt semper fiat ad quem
ordinatur sequatur, neque posse liberum arbitrium aliò se flectere, si
velit. Itemque supponit scientiam liberam, quæ post determinationem
voluntatis diuinæ in Deo est, & ab hac determinatione pendet, causam
esse rerum. Fatalem deinde videtur inuolueri necessitatem, posita præ-
scientia & providentia diuina. Denique legantur quæ illis in locis dixi
quoniam truncate referuntur.

Animaduersio X.

¶ Pag. 375. circa med. ait: Effectus fortuitos non esse in-
tentos à diuina providentiā, sed esse præuisos in particulari,
& esse permisos à diuina providentia. Vnde videtur loqui
de illis sicut de peccatis. Et in eadem pag. subdit: Hinc
patet necesse non esse concedere, mortem illius, qui præter ip-
sius intentionem, dum natum voluit, suffocatus est, esse inten-
tam ac volitam à Deo, sed permissam duntaxat.

SATISFACTIO.

Non de omnibus fortuitis effectibus, sed de quibusdam loquor: de
illisque, sicut de actibus peccatorum, dico, non esse intentos à diuina
providentia, sed permisos, vt circa primam & tertiam propositiones
dictum, explicatumque est.

Animaduersio XI.

¶ Pag. 379. in fine, sic ait: Illud igitur in primis nulla

ratione admittendum est, effectus omnes, qui in hoc mundo eueniunt, prouisos esse à Deo ut ita fierent, preparasseq; illis causas ut ita euenirent, voluisseq; voluntate vel efficaci, vel absoluta ut ex certis causis ita euenirent.

SATISFACTIO.

Eisdem in locis fuerunt expensa, verissima que esse ostensa sunt.

Animaduersio XII.

¶ Pag. 384. circa med. ait: Quod non ex eo quod Deus præsciret effectus ita euenturos esse, ideo euenirent, sed è contrario, quia illi pro libertate arbitrij ita sunt euenturi, Deus id præsciret.

SATISFACTIO.

Circa tertiam propositionem ostensum est, & verissimum esse, & esse communem patrum & doctorum assertionem.

Animaduersio XIII.

¶ Pag. 425. refert sententiam quorundam theologorum circa materiam de Prædestinatione, & sic ait: Nonnulli sententiã hanc defendunt, ut duplex auxilium diuinũ constituent, quoddã efficax, quoddã sufficiens, veruntamen inefficax: quod verò auxilium efficax sit, aut inefficax, censeant nulla ratione tribuendũ esse libero arbitrio, quasi ex eo auxilium quodcũq; siue magnũ siue parũ, efficax, aut inefficax sit, &c. Et post pauca ait ita: Sed ipsi duxilio, siue Deo efficaciter, aut ineffaciter per illud mouenti tribuendũ esse, quod liberũ arbitriũ consentiat aut non consentiat, &c. Et post pauca subdit: Ea verò ratione dicunt

Deum

Deum, ex adultis hos petitis quã illos pro libera sua voluntate prædestinasse, quia liberè voluit eis conferre auxilium efficacem, ceteris verò solim inefficax, &c. Et post pauca subdit: Certè non dubitarem sententiam hanc, hoc ultimo modo explicatam, errorem in fide appellare. Et hi alij autores censent suam sententiam esse adeo veram, ut opposita sit error in fide, videatur quid horum sit verius.

SATISFACTIO.

De auxilio gratiæ præuenientis loquor, censeoque, neque auxilium gratiæ cooperantis ullam libertatem ab arbitrio nostro auferre in eo ipso temporis momento, quo impenditur, & peccator conuertitur. Verissima verò compententur, quæ ibi à me dicta sunt, sicut à tribus examinatos publicis verissima sunt reperia.

Animaduersio XIII.

¶ Pag. 455. sic ait: Licet adultus ita prædestinatus, certò, hoc est, absq; vlla Dei deceptione, vitam æternam consequatur, certitudo tamen non est ex parte mediorum, effectusq; prædestinationis, sed ex parte diuinæ præsciẽtiæ, qua Deus, altitudine, illimitataq; perfectione sui intellectus, supra id, quod natura rei habet, certò cognoscit, prædestinatum taliter pro sua libertate cooperaturum, &c. Videtur hic autor tollere certitudinem diuinæ prædestinationis, quatenus ordinat prædestinatum consecuturum vitam æternam per talia media, &c. Et pag. 457. circa principium, hoc ipsum iterum videtur asserere, cum ait: Ut enim explicatum est, in æterna prædestinatione non est alia certitudo, quod prædestinatus sit æternam beatitudinem consecuturus, quàm quæ est in diuina præsciẽtia, qua Deus certò cognoscit.

cit, &c. Et post pauca subdit: Idē dicēdū est de paruulis, scilicet, quod certitudo praedestinationis eorum, nō est ex certitudine mediorū, &c. sed ex certitudine diuinæ praeſciētiae.

SATISFACTIO.

Heret iterum in salebra Caietani, qui arbitratur, in mediis diuinę prouidentię, per quā adultus dependenter à libera sui arbitrij cooperatione ex aeternitate est praeſtinatus, certitudinem aliam esse, quā praeſcientię, qua Deus altitudine sui intellectus, praeuidit, ex hypothēsi quod illū in tali rerum ordine creare, & talibus auxiliis adiuuare vellet, futurū, ut & illa media pro libertate arbitrij illius re ipsa essent, & consequenter per ea perueniret in vitam aeternam: cum tamen, si velit, possit à beatitudine, deflectere, efficereq; ut ea media, quatenus ab arbitrio ipsius pendent, non sint. Porro praeſtinatio, supra prouidentiam ad beatitudinem per ea numero media, addit praeſcientiam illam, quod ita cooperabitur. Item dum ea, & similia notat, discedere conatur à communi illo patrum pronuntiato, de quo circa 3. propositionem dictum est, & finē quo libertas arbitrij nostri non potest salua consistere. Error autem est in fide, ex diuina prouidentia, aut praeſtinatione, vel praeſcientia, quę ex aeternitate in Deo sunt, quāsi fatalem necessitatem, inuitabilitatemue inuehere; ita ut arbitrium nostrum aliud re ipsa efficere iam non possit, quā quod prouisum, aut praeſcitum est, libertasque arbitrij de medio tollitur quoad ea, quę per comparisonem ad vitam eternam assequendam ab eo pendent.

Animaduersio XV.

¶ Pag. 467. in prin. docet hic autor: Quod quāuis ex parte praeſtinati non detur causa, aut ratio, aut conditio, sinē qua non totius effectus praeſtinationis, quantū ad propositum & voluntatē Dei in ordine ad media & finem ipsius praeſtinationis: praeſcientia tamen inclusae in praeſtinatione, qua praeſciētia Deus praeuidit ex hypothēsi quod vellet conferre ea media, datur conditio & ratio ex parte vsus suę cooperationis liberae talis praeſtinati. Et hoc ipsum affirmat statim loquēdo in particulari de praeſtinatione Petri

tri

tri aut Ioānis. Et pag. 472. ibi: Nos verò asserētes, &c. dicit: Quod praeſcientia Dei erga merita dependet ab ipsis meritis. Et cum iuxta sententiā huius autoris, praeſtinatione cōpleatur per praeſcientiam: fit, ut praeſtinatione iuxta eius sententiā dependeat ex meritis praeuisis. Et pag. 474. in principio hoc ipsum asserit: ait enim: Quod verò hæc aut illa prouidendi ratio tali adulto in particulari, rationem habeat, aut non habeat praeſtinationis cooperatione illius, ex eo etiam pendet, quod ipse vno vel altero modo per suum arbitrium sit cooperaturus.

SATISFACTIO.

In his, quę hīc truncatē referuntur, id tantū volo cum cōmuni patrū pronuntiato, de quo circa tertiam propositionem dixi, merita nostra, ceteraq; praeſtinationis nostrę media, prout praeſciē ab arbitrio nostro pendent ut sint aut non sint, non quia Deus illa ex hypothēsi, quam sæpe fecimus, per ſcientiam mediam praeuidit futura, idē futura esse, sed ē cōtrario, quia pro nostri arbitrij libertate erant ita futura, Deum id praeſciuisse, atque adeo praeſcientia illius (quę in praeſtinatione per illa numero media includitur) dari conditionē ex parte obiecti, sinē qua talis praeſcientia in Deo non extitisset. Quod autem Deus ea numero media ex parte sua conferre voluerit, per eaq; ex aeternitate praeſtinare, nullam dari causam, neque rationem ex parte nostri, sed in nudam liberam ac misericordiam Dei voluntatem id esse referendum.

Animaduersio XVI.

¶ Pag. 477. circa med. ait: Sed quod hī cū maioribus auxilijs praeſtinati & salui non fuerint, illi verò cū minoribus praeſtinati ac saluati fuerint, nō aliūde fuit, nisi quod illi pro innata libertate noluerūt uti suo arbitrio, ut salutem consequerentur, hī verò maxime.

SATISFACTIO.

Legantur antecedentia & sequentia in eodem argumento vbi illa ap. ponuntur, necnon nona conclusio, in cuius confirmationem illud & alia argu-

argumenta confecta sunt, comperieturque nihil absorum, ut falsum in eis contineri.

Animaduersiono XVII.

¶ Pag. 486. circa prin. ait: Quod Deus hunc ordinē auxili-
liorū & caterarū rerū, in quo praeuidebat, tum quosdā adul-
tos pro sui arbitrij libertate peruenturos in vitā eternā, reli-
quos verò minimè, potius elegerit quàm quēcumq; aliū, in quo
res aliter euenisset, atque adeò quod electione potius huius or-
dinis, quàm alterius, hos praeordinauerit, potius quàm illos,
nulla fuit causa aut ratio ex parte praeordinatarū, sed id to-
tū in liberā Dei voluntatē referendū est: quod verò electio hu-
ius ordinis, rationē habuerit praeordinationis comparatione
horū adultorum, & non illorū, ratio seu conditio ex parte a-
dultorū, à qua id pendeat, fuit, quod pro sua innata libertate,
hi, & non illi, ita per suū arbitrium essent cooperaturi, ut
ad terminum viā in gratia peruenirent. Vbi iste autor vi-
detur docere, bonum vsum liberi arbitrij praeuisum fuisse ra-
tionem praeordinationis adultorum.

SATISFACTIO.

In his nihil vituperabile continetur. Et tam in antecedentibus quàm in
sequentibus fusiōne explicata sunt, ab omniq; calumnia vindicata.
Neque aliud eis volumus, quàm quod paulò antea, §. Haeret iterum, & §.
sequenti dictum est. Autor animaduersionum illa quidem legit, sed so-
lū ea fragmenta truncatè afferre curauit, quae in rebus, ex se difficil-
limis, effigiem aliquam absurditatis offerre iis possent, qui antecedentia
& sequentia non legissent. Finis.

* Laus Deo. *

Pag. 7. lin. 4. ibi. à Deo, deest; & non esse prouisos à Deo ut, &c.
Pag. 20. lin. 6. ante finem, independentia, pro, dependentia.
Pag. 21. lin. 1. constituat, pro, constituit.
Pag. 37. lin. 7. illum, pro illud.

Bin

u

8

2

7

■

■

■

■

am gaudete cu m le